

Roll No.

Total No. of Pages : 5

Total No. of Questions : 55

उत्तरमध्यमा द्वितीयखण्ड वार्षिक परीक्षा 2022-23

विषय कोड : 1224

ज्योतिषम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

1.	“सरूपम्” अस्यार्थः भवति एकेन सहितम् इति सत्यम् असत्यं वा ?	1
2.	जन्माङ्गचक्रात् फलविचारः होरास्कन्धे भवतीति सत्यम् असत्यं वा ?	1
3.	सिद्धान्तस्कन्धस्य मुख्यविषयः भवति—	1
	(क) हस्तरेखा	(ख) रमलविद्या
	(ग) ग्रहगणितम्	(घ) प्रश्नकुण्डली
4.	विषकुम्भादयः योगाः कति भवन्ति ?	1
	(क) 20	(ख) 15
	(ग) 30	(घ) 27
5.	ज्योतिषशास्त्रे द्वौ आर्यभटौ आसताम् इति सत्यम् असत्यं वा ?	1
6.	अनेन आचार्येण मुहूर्तविषये ग्रन्थः लिखितः —	1
	(क) कल्याणवर्मणा	(ख) रामदैवज्ञेन
	(ग) भास्कराचार्येण	(घ) आर्यभटेन

7. आचार्यः नीलकण्ठद्वैवज्ञस्य अनुजः वर्तते। 1
8. अयम् आचार्यः महाराष्ट्रब्राह्मणः वर्तते— 1
- (क) भास्कराचार्यः (ख) कल्याणवर्मणः
- (ग) वेंकटेशकेतकरः (घ) वराहमिहिरः
9. ब्रह्मगुप्तः होरास्कन्धस्य आचार्यः आसीदिति सत्यम् असत्यं वा ? 1
10. पञ्चसिद्धान्तिका ग्रन्थे भट्टोत्पलटीका वर्तते न वर्तते वा ? 1
11. ज्योतिर्गणिते चत्वारः भागाः सन्तीति सत्यम् असत्यं वा ? 1
12. सारावली वराहमिहिरस्य ग्रन्थोऽस्तीति सत्यम् असत्यं वा ? 1
13. मुहूर्तचिन्तामणौ पीयूषधाराटीका दैवज्ञेन कृता ? 1
14. चरराशिः भवति— 1
- (क) मेषः (ख) वृषः
- (ग) कन्या (घ) मिथुनः
15. नवमभावः धर्मसंज्ञकः भावः भवतीति सत्यम् असत्यं वा ? 1
16. कः भावः पातालसंज्ञकः ? 1
- (क) प्रथमभावः (ख) द्वितीयभावः
- (ग) तृतीयभावः (घ) चतुर्थभावः

17. स्वोच्चे स्थितः ग्रहः स्थानबली भवतीति सत्यम् असत्यं वा ? 1
18. पश्चिमस्थः ग्रहः बली भवति। 1
19. द्वादशभावस्य संज्ञा भवति— 1
- (क) व्ययः (ख) सुहृत्
- (ग) धर्मः (घ) पुत्रः
20. केन्द्रस्य कण्टकसंज्ञा भवतीति सत्यम् असत्यं वा ? 1
21. ग्रहः तरणिजः। 1
22. होरा षड्वर्गेषु भवति, न भवति वा ? 1
23. ग्रहस्य स्पष्टायुरेव दशाकालः भवतीति सत्यम् असत्यं वा ? 1
24. चतुरस्रसंज्ञकौ भावौ भवतः — 1
- (क) चतुर्थ-अष्टमभावयोः (ख) पञ्चम-नवमभावयोः
- (ग) द्वितीय-तृतीयभावयोः (घ) दशम-एकादशभावयोः
25. अष्टकवर्गे राहोः वर्गः भवतीति सत्यम् असत्यं वा ? 1
26. उच्चराशौ यः ग्रहः स्थितः स्यात्तस्य शुभफलं पूर्णं भवतीति सत्यम् असत्यं वा ? 1
27. ब्रह्मवादिनी योगः शुभः, अशुभः वा भवति ? 1
28. मृत्योः विचारः कस्मात् भावात् भवति ? 1
- (क) चतुर्थभावात् (ख) पञ्चमभावात्
- (ग) अष्टमभावात् (घ) दशमभावात्

29. येषां वृत्तानां व्यासार्थानि समानानि भवेयुः तानि तुल्यवृत्तानि भवन्ति न भवन्ति वा ? 1
30. ययोर्वृत्तयोः मध्ये एकं वृत्तमपरं स्पृशत्येव, न छिनत्ति, तत् किं भवति ? 1
- (क) स्पर्शवृत्तम् (ख) वृत्तच्छेदनरेखा
- (ग) व्यासरेखा (घ) त्रिज्या
31. कस्यापि क्षेत्रस्य यदि सर्वे कोणाः परिधिं स्पर्शयन्ति तदा तत्क्षेत्रं भवति। 1
32. यः कोणः समकोणादधिकः, स भवति— 1
- (क) अधिककोणः (ख) न्यूनकोणः
- (ग) व्यासः (घ) त्रिज्या
33. "दलम्" शब्दस्य कोऽर्थः ? 2
34. 16 इत्यस्य पदं किम् ? 2
35. ताजिकनीलकण्ठी कस्य रचना अस्ति ? 2
36. प्रथमनक्षत्रस्य नाम लिखत। 2
37. संहितास्कन्धस्य ग्रन्थद्वयं लिखत। 2
38. रामदैवज्ञस्य मुहूर्तचिन्तामणेः रचनाकालः कः ? 2
39. समाससंहिता केन रचिता ? 2
40. नाभसयोगानुसारेण यदि सर्वे ग्रहाः चरराशिषु भवेयुः तर्हि कः योगः भवति ? 2
41. का नाम जीवा ? 2
42. समभुजत्रिभुजस्य परिभाषा देया। 2
43. सिद्धान्तस्कन्धस्य परिचयः देयः। 3

44. आर्यभट्टस्य स्थानं किम् आसीत्, मतद्वयं वर्णयत। 3
45. ब्रह्मगुप्तस्य वैशिष्ट्यं विवेचयत। 3
46. आयुर्दायः त्रिगुणः कदा कार्यः ? 3
47. अनफायोगं लिखत। 3
48. व्यासरेखा विवेचनीया। 3
49. को वर्गश्चतुरस्रः सन् सप्तभक्तो विशुध्यति। 4
त्रिंशद्दूतोऽथवा कः स्याद्यदि वेत्सि वद द्रुतम्॥ इति स्पष्टयत।
50. आर्यभट्टस्य संक्षिप्तपरिचयः देयः। 4
51. चन्द्रस्य स्वरूपं प्रतिपादयत। 4
52. शुभग्रहाणां चक्रार्धहानिं विवेचयत। 4
53. अभीष्टवर्गक्षेत्रोपरि वृत्तं विधेयम्। 4
54. पञ्चांशोऽलिकुलात् कदम्बमगमत्पञ्चांशः शिलीन्ध्रं तयोर्विश्लेषस्त्रिगुणो मृगाक्षिं कुटजं दोलायमानोऽपरः।
कान्ते केतकमालतीपरिमलप्राप्तककालप्रिया-दूताहूत इतस्ततो भ्रमति खे भृङ्गोऽलिसंख्यां वद॥
इति स्पष्टयत। 5
55. "तुल्यवृत्तेषु तुल्यत्रापानां तुल्यचीवा भवन्ति" इति स्पष्टयत। 5